

STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE
RADA NAUKOWA

ZESZYTY TOM 81 (137)
TEORETYCZNE
RACHUNKOWOŚCI

WARSZAWA 2015

Spis treści / Table of contents

Od Zespołu Redakcyjnego	
– Editorial	7
Anna Bartoszewicz – <i>Praktyczna realizacja Programu zapewnienia i poprawy jakości w komórkach audytu wewnętrznego na wybranych przykładach</i>	
– Implementation of <i>Quality Assurance and Improvement Program</i> by internal audit teams on selected examples	9
Anna Białek-Jaworska, Natalia Nehrebecka – <i>Struktura kapitałowa przedsiębiorstw w świetle wyników badań</i>	
– Capital structure of companies in the light of research results	29
Magda Chraścina – <i>Determinanty tworzenia rezerw oraz ich skutki bilansowo-wynikowe na przykładzie spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie</i>	
– Determinants of creating provisions and their effect on the balance sheet and income statement on the example of companies listed on the Warsaw Stock Exchange.....	53
Małgorzata Garstka – <i>Dobry obyczaj jako norma kształtująca zachowanie księgowych</i>	
– Good practice as a norm shaping the behavior of accountants	73
Przemysław Kabalski, Joanna Sz wajcar – <i>Feminizacja studiów w zakresie rachunkowości w Polsce – przyczyny i skutki</i>	
– Feminization of accounting studies in Poland – causes and consequences ..	85
Anna Kasperowicz – <i>Znaki i kody rachunkowości w procesie komunikacji</i>	
– Accounting signs and codes in the communication process	107
Marcin Kędzior – <i>Dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach Europy Zachodniej</i>	
– Voluntary adoption of IFRS by listed companies in selected Western European countries	123
Ewelina Zarzycka – <i>Rola międzynarodowych kwalifikacji w procesie rozwoju i kształcenia specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce</i>	
– The role of international management accounting qualifications in the process of education and development of management accountants in Poland	137
Z historii rachunkowości / History of Accounting	
Sławomir Sojak, Monika Kowalska – <i>Księgowość podwójna według Paciolięgo i jego włoskich naśladowców z XVI i XVII wieku</i>	
– Double-entry bookkeeping by Pacioli and his Italian followers in XVI–XVII century	155
Konferencje naukowe w dziedzinie rachunkowości i finansów organizowane w 2015 r. przez szkoły wyższe w Polsce	
– Scientific conferences in the field of accounting and finance held in 2015 by higher education institutions in Poland... ..	181
Informacja dla autorów	185
Instructions for authors	195

Praktyczna realizacja *Programu zapewnienia i poprawy jakości* w komórkach audytu wewnętrznego na wybranych przykładach

ANNA BARTOSZEWICZ

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie praktycznej strony realizacji *Programu zapewnienia i poprawy jakości* przez audytorów wewnętrznych. Na podstawie wyników badań ankietowych dokonano analizy wykonania przez audytorów przedmiotowego zagadnienia. Wskazuje ona na stosowanie przez badaną grupę audytorów różnych form realizacji *Programu zapewnienia i poprawy jakości*, a także informuje, że efektywna realizacja standardu 1300 IIA daje kierownikowi jednostki zapewnienie o prawidłowości funkcjonowania audytu w danym podmiocie oraz gwarancję, że audyt wewnętrzny działa zgodnie z międzynarodowymi standardami.

Abstract

Implementation of *Quality Assurance and Improvement Program* by internal audit teams on selected examples

The article presents the practical side of the *Quality Assurance and Improvement Program* according to the 1300 IIA standard. Based on the results of surveys, an analysis of the realization of the program was made. The results show that the test group of auditors uses various forms of implementation of the *Quality Assurance and Improvement Program*. Realization of the 1300 IIA standard provides assurance to the manager of a unit that internal audit is working properly as well as gives information that internal audit is functioning in accordance with international standards.

Struktura kapitałowa przedsiębiorstw w świetle wyników badań

ANNA BIAŁEK-JAWORSKA, NATALIA NEHREBECKA

Streszczenie

W artykule poruszono kwestie wyboru między wewnętrznymi a zewnętrznymi źródłami finansowania przedsiębiorstw i czynników go determinujących z punktu widzenia rachunkowości, teorii finansów i wyników badań empirycznych. Celem artykułu jest systematyzacja i ocena aktualnego stanu badań nad determinantami struktury kapitałowej przedsiębiorstw z uwzględnieniem konstrukcji miar dźwigni i czynników wpływających na decyzje w zakresie wyboru źródeł finansowania, tj. zmiennych objaśniających stosowanych w regresjach struktury kapitałowej badanych przedsiębiorstw. Teorie finansów przedsiębiorstw nie dają jednoznacznej odpowiedzi co do determinant struktury kapitałowej, czego przykładem są wykluczające się teorie hierarchii źródeł finansowania (*pecking order*) i substytucji (*trade-off*). Dlatego też determinanty struktury kapitałowej przedsiębiorstw pobudzają zainteresowanie licznych badaczy weryfikujących aplikowalność teorii finansów, wpływ systemu prawnego i gospodarczego, sytuacji makroekonomicznej, ale też zróżnicowanie determinant w zależności od terminu zapadalności długu, fazy cyklu życia i jakości sprawozdawczości.

Abstract

Capital structure of companies in the light of research results

This article discusses the question of choice between internal and external sources of financing companies and factors determining it from the point of view of accounting and finance theory, in the light of empirical research review. The aim of the article is to systematize and evaluate the current state of research on the determinants of the capital structure of companies considering the leverage measures and factors affecting the decisions concerning the selection of sources of funding, i.e. the explanatory variables used in the regressions of the capital structure of the surveyed companies. Theories of corporate finance do not give a definitive answer as to the determinants of capital structure, an example of which are mutually exclusive theories: the pecking order theory and the trade-off theory. Therefore, the determinants of capital structure of enterprises attract the interest of many researchers, verifying the applicability of the finance theory, the impact of the legal and economic system, the macroeconomic situation, but also the variation of significant determinants, depending on debt maturity, life cycle phases and financial reporting quality.

Determinanty tworzenia rezerw oraz ich skutki bilansowo-wynikowe na przykładzie spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie

MAGDA CHRAŚCINA

Streszczenie

Rezerwy stanowią instrument polityki bilansowej, za pomocą którego przedsiębiorstwa mogą kształtować obraz sytuacji majątkowej i finansowej. Badania empiryczne zostały przeprowadzone na próbie sprawozdań finansowych spółek, których akcje są notowane na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Badania wykazały, że czynnikami wpływającymi na poziom wykazywanych rezerw w sprawozdaniu jest jakość audytu zewnętrznego. Na poziom wykazywanych rezerw nie mają wpływu natomiast zmiany w zarządzie oraz występowanie programów motywacyjnych w formie opcji menedżerskich. Badania wskazują, że rezerwy stanowią narzędzie polityki bilansowej służące do wygładzania wyniku finansowego oraz są tworzone w celu unikania wykazywania spadku wyniku finansowego. Nie wykazano, że rezerwy są wykorzystywane w celu stosowania strategii „wielkich kąpielii” oraz w celu unikania wykazywania małej straty. Korelacja rang Spearmana oraz korelacja Tau Kendalla wskazują, że występuje istotnie statystycznie dodatnia zależność pomiędzy zmianą stanu rezerw a skorygowanym wskaźnikiem rentowności, skorygowanym wskaźnikiem rentowności kapitałów własnych, skorygowanym wskaźnikiem rentowności sprzedaży oraz skorygowanym wynikiem finansowym.

Abstract

Determinants of creating provisions and their effect on the balance sheet and income statement on the example of companies listed on the Warsaw Stock Exchange

Provisions are an instrument of accounting policy by means of which companies may shape the reported picture of their assets and financial position. Empirical studies have been performed on a sample of financial statements of companies whose shares are traded on the Warsaw Stock Exchange. The studies have shown that the factor influencing the level of provisions disclosed in the statement is the quality of external audit. The level of reported reserves is not affected by changes in the management and the presence of incentive programs in the form of management options. Research indicates that provisions are accounting policy tools used to smooth the financial result and to avoid showing its decrease. There is no evidence that provisions are used in order to apply the strategy of „big bath” and to avoid disclosing small losses. Spearman’s rank correlation and Kendall’s Tau correlation show that there is a statistically significant positive correlation between the change in provisions and adjusted profitability ratio, adjusted return on equity, adjusted return on sales, and adjusted financial result.

Dobry obyczaj jako norma kształtująca zachowanie księgowych

MAŁGORZATA GARSTKA

Streszczenie

Celem artykułu jest pokazanie, czy dobre obyczaje są normą kształtującą zachowanie księgowych. Zrealizowano go poprzez wskazanie podstaw, z jakich wynika ten obowiązek w pracy księgowych i opis ich podejścia do identyfikowania i przestrzegania dobrych obyczajów. Stwierdzono, że pojęcie dobrego obyczaju nie występuje w regulacjach rachunkowości, natomiast powołują się na nie normy prawne z zakresu regulacji konkurencji rynkowej, funkcjonowania spółek handlowych czy kodeksu cywilnego. Zauważono, że dobre obyczaje zostały uwzględnione w *Kodeksie zawodowej etyki w rachunkowości*. Wskazano w nim na konieczność postępowania zgodnie z dobrymi obyczajami. Nie znaleziono przykładów dobrych obyczajów właściwych dla pracy księgowych. Za zasadne uznano prowadzenie dyskusji na temat dobrych obyczajów polskich księgowych.

Abstract

Good practice as a norm shaping the behavior of accountants

The purpose of the article is to examine whether accountants should follow good practices recognized in their environment and to point out the fundamentals from which this obligation in accountants' work stems. The concept of good practice was discovered to be absent in accounting regulations, yet it was referred to in the legal norms regulating market competition and the functioning of commercial companies, or regulations of the civil code. It was noted that the *Code of Professional Ethics in Accounting* comprised good practice. The Code pointed to the need to act in accordance with good practices. No examples of good practices appropriate for the work of Polish accountants have been found anywhere. The paper recommends conducting public discussion on the understanding of accountants' good practice.

Feminizacja studiów w zakresie rachunkowości w Polsce – przyczyny i skutki

PRZEMYSŁAW KABALSKI, JOANNA SZWAJCAR

Streszczenie

W artykule przedstawiono dane dowodzące dużej feminizacji studiów w zakresie rachunkowości w Polsce (przede wszystkim na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego). Uważamy, że taki stan rzeczy wynika z funkcjonujących w społeczeństwie stereotypów o zawodach męskich i kobiecych. Stawiamy hipotezę, że rachunkowość (księgowość) jest postrzegana jako zawód bardziej kobiecy niż męski. Potwierdzamy ją na podstawie badania ankietowego ponad czterystuosobowej grupy licealistów z dwóch szkół z województwa łódzkiego. Na koniec wskazujemy negatywne skutki dużej feminizacji zawodu księgowego (specjalisty rachunkowości).

Abstract

Feminization of accounting studies in Poland – causes and consequences

The article presents the phenomenon of feminization of accounting studies in Poland, especially at Lodz University. In the authors' opinion this is due to stereotypes existing in the community about male and female professions. It is believed that accounting is seen as women's rather than men's occupation. This hypothesis was based on a survey conducted on a group of 460 secondary school students from Lodz voivodeship. Finally, the negative implications of feminization of accounting are shown.

Znaki i kody rachunkowości w procesie komunikacji

ANNA KASPEROWICZ

Streszczenie

W artykule zaprezentowano rachunkowość jako system znaków, czyli kodów w procesie komunikacji. Przedstawiono przykłady znaków oraz kodów rachunkowości w wymiarze paradygmatycznym jako grupy potencjalnych szeregów znaków oraz w wymiarze syntagmatycznym jako kombinacje znaków opartych na ekstensji. Następnie wykorzystując graficzną prezentację, przedstawiono proces komunikacji w rachunkowości ze szczególnym uwzględnieniem semantycznego trójkąta oznaczania.

Abstract

Accounting signs and codes in the communication process

The article shows accounting as a system of signs, i.e. codes in the process of communication. It provides examples of accounting signs and codes in paradigmatic terms as groups of potential signs series and in syntagmatic terms as combinations of signs based on extension. Next, the communication process in accounting is presented in the graphic form, with special emphasis on the semantic triangle of designation.

Dobrowolne stosowanie MSSF przez spółki giełdowe w wybranych krajach Europy Zachodniej

MARCIN KĘDZIOR

Streszczenie

Celem artykułu jest weryfikacja faktycznego, dobrowolnego stosowania MSSF w wybranych krajach Europy Zachodniej w przekroju branżowym. W artykule zaprezentowano zarówno wady, jak i zalety stosowania MSSF. Przedstawiono najważniejsze prace naukowe w ramach omawianej problematyki. Analizie poddano 1252 spółki z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Holandii, Luksemburga, Portugalii, Irlandii w zakresie dobrowolnego stosowania MSSF. Badaną zbiorowość podzielono na sektory gospodarki na podstawie klasyfikacji NACE Code. W wybranych krajach w roku 2010 31,7% spółek giełdowych stosowało dobrowolnie MSSF. W większości branż w latach 2005–2010 zaobserwowano stały wzrost stosowania MSSF, jednak dynamika ich wdrażania ulega zahamowaniu.

Abstract

Voluntary adoption of IFRS by listed companies in selected Western European countries

The purpose of the article is to identify the extent of voluntary use of IFRS by sectors in selected Western European countries. The article presents both advantages and disadvantages of IFRS application. It provides a review of the most important scientific articles in this field. The analysis of voluntary use of IFRS covered 1,252 companies from Germany, Great Britain, the Netherlands, Luxembourg, Portugal, and Ireland. The surveyed population was divided into sectors based on the NACE CODE classification. In 2010, 31.7% of public companies in the selected countries applied IFRS voluntarily. In the years 2005–2010 there was a steady increase in the use of IFRS for most industries, but the rate of increase in their implementation is slowing down.

Rola międzynarodowych kwalifikacji w procesie rozwoju i kształcenia specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce

EWELINA ZARZYCKA

Streszczenie

Celem badania jest prezentacja międzynarodowych kwalifikacji najczęściej wybieranych przez specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce oraz ustalenie ich roli dla rozwoju tej grupy zawodowej. Badanie ma także ustalić, jak kwalifikacje te są postrzegane przez pracodawców, potencjalnych kandydatów na specjalistów ds. rachunkowości zarządczej oraz samych specjalistów. Badanie składa się z trzech etapów. Uzyskane wyniki pokazują coraz większe zainteresowanie międzynarodowymi kwalifikacjami w środowisku specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Dowodem na to jest rosnąca liczba studentów zdobywających te kwalifikacje oraz zainteresowanie pracodawców kandydatami posiadającymi te kwalifikacje. Także uczelnie wyższe otrzymujące akredytacje międzynarodowych instytucji certyfikujących zawód księgowego przyczyniają się do popularyzacji tych kwalifikacji wśród przyszłych specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Jak dotychczas w polskiej literaturze pojawiło się niewiele artykułów, w których zwrócono uwagę na rolę i wagę wybranych międzynarodowych kwalifikacji w kształtowaniu zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej.

Abstract

The role of international management accounting qualifications in the process of education and development of management accountants in Poland

The aim of the study is to present the international qualifications that are most popular among Polish management accountants and to determine the role of those qualifications in the development of this professional group. This three-stage study will also show how these qualifications are viewed by employers and potential candidates for specialists in the field of management accounting. The results show an increasing interest of Polish management accountants in international qualifications, which is visible in the growing number of students gaining these qualifications, as well as an increasing interest of employers. Also, accreditation of universities contributes to the popularization of these qualifications among future management accounting specialists. So far few articles in Polish literature have highlighted the role and importance of selected international qualifications in the development of the management accounting profession.

Z historii rachunkowości

Księgowość podwójna według Pacioli

i jego włoskich naśladowców z XVI i XVII wieku

ŚLAWOMIR SOJAK, MONIKA KOWALSKA

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja pierwszego podręcznika o rachunkowości podwójnej oraz jego wpływu na rozwój i popularyzację księgowości we Włoszech. Autor tego dzieła, Luca Pacioli był wybitnym przedstawicielem epoki renesansu, a za sprawą *Tractatus XI de Computis et Scripturis* zyskał miano „ojca rachunkowości”. Jego dzieło stanowiło kompendium wiedzy kupieckiej niezbędnej do prowadzenia ksiąg rachunkowych. Zostało napisane na podstawie wieloletnich obserwacji praktyk stosowanych przez weneckich kupców, którzy ze względu na intensywną wymianę handlową szukali sposobu kontrolowania efektywności swojej działalności. Walory merytoryczne podręcznika sprawiły, że opisane w nim zasady rachunkowości szybko stały się powszechnie stosowanym standardem i były powielane w książkach innych autorów. Pierwszymi naśladowcami Pacioli byli Włosi: Domenico Manzoni, Don Angelo Pietra i Matteo Mainardi, którzy w dużym stopniu powielali treść jego podręcznika, ale próbowali również wносить do rachunkowości własne usprawnienia. Dzięki temu wiedza o księgowości podwójnej docierała do kolejnych krajów i stawała się najbardziej uniwersalną i popularną metodą rachunkowości, której prostota i doskonałość pozwoliła jej przetrwać aż do XXI wieku.

Abstract

Double-entry bookkeeping by Pacioli and his Italian followers in XVI–XVII century

The purpose of the article is to present the first textbook on double-entry bookkeeping and its impact on the development and popularization of accounting in Italy. The author of this work – Luca Pacioli – was an outstanding representative of the Renaissance, and thanks to *Tractatus XI de Computis et Scripturis* he became known as the „Father of Accounting”. His work was a compendium of knowledge necessary to keep merchant accounts. It was written on the basis of long-term observation of the practices used by Venetian merchants, who, due to intensive trade, were looking for a way to control the efficiency of their operations. The handbook’s quality made the rules of accounting which it described become a widely used standard reproduced in books by other authors. The first followers of Pacioli were Italians: Domenico Manzoni, Don Angelo Pietra and Matteo Mainardi, who mostly copied his textbook, but also tried to make their own improvements in accounting. In this way the knowledge of the double-entry bookkeeping system came to other countries and became the most popular method of accounting. Its simplicity and perfection allowed it to survive until XXI century.